

Social Work & Education

©SW&E. 2024

УДК : 364-786-053.2-
056.24(477.46)(045)

DOI: 10.25128/2520-6230.24.3.6

Максим СКОЧКО,

доктор філософії, доцент,
кафедра соціальної педагогіки та
соціальної роботи,
факультет соціальної та
психологічної освіти,
Уманський державний
педагогічний університет імені
Павла Тичини, м. Умань, Україна;
skochko1993@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2342-3834>

Ірина КРИНИЦЬКА,

кандидатка соціологічних наук,
в.о. завідувача кафедри педагогіки
та соціальної роботи, Заклад
вищої освіти «Український
католицький університет»,
м. Львів, Україна;
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1605-4279>

Ольга СТОЛЯРИК,

доктор філософії із соціальної
роботи, кафедра соціальної
педагогіки та соціальної роботи,
Львівський національний
університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна;
olha.stolyaryk@lnu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1105-2861>

Статус статті:*Отримано: серпень 02, 2024**1-ше рецензування: серпень 21, 2024**Прийнято: вересень 30, 2024***Скочко, М., Криницька, І., Столярик, О.**

(2024). Алгоритмізація надання соціально-реабілітаційних послуг дітям з інвалідністю в Черкаському регіоні. *Social Work and Education*, Vol. 11, No. 3. pp. 373-384. DOI: 10.25128/2520-6230.24.3.6

АЛГОРИТМІЗАЦІЯ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ПОСЛУГ ДІТЯМ З ІНВАЛІДНІСТЮ В ЧЕРКАСЬКОМУ РЕГІОНІ

Анотація. У статті охарактеризовано надання соціально-реабілітаційних послуг дітям з інвалідністю. Відображено соціальний аспект реабілітаційної роботи з дітьми з інвалідністю. Визначено, що важливу роль у процесі реабілітації та адаптуванні дітей з інвалідністю відіграють спільні дії педагогічних та медичних працівників центрів комплексної реабілітації. Відображено важливість питання створення реабілітаційних закладів, розвитку соціально-реабілітаційних послуг в об'єднаних територіальних громадах, інформування осіб з інвалідністю про такі реабілітаційні установи та своєчасності їх отримання мешканцями громад з інвалідністю відповідно до їх індивідуальних програм реабілітації. Охарактеризовано досвід роботи реабілітаційних установ щодо даного аспекту проблеми. Визначено, що діти з інвалідністю потребують підвищеної уваги з боку держави та суспільства, вони мають право на розвиток і повинні мати можливість у подальшому отримати професію та соціалізуватися в суспільство. Мета статті полягає у висвітленні механізмів алгоритмізації надання соціально-реабілітаційних послуг дітям з інвалідністю в Черкаському регіоні. Для досягнення поставленої мети в основу дослідження покладено аналіз наукових праць, методи теоретичного узагальнення, порівняння, системного підходу та системного аналізу, що забезпечили можливість виокремлення провідних напрямів дослідження. На сучасному етапі розвитку українського суспільства проблемі захисту дітей з інвалідністю приділяється все більше уваги. Дослідження виконане в рамках проєкту «Дослідження розвитку соціально-реабілітаційних послуг для дітей з інвалідністю та їх сімей на рівні територіальних громад у воєнний та повоєнний періоди», що фінансуються Національним фондом досліджень України.

Ключові слова: соціально-реабілітаційні послуги, діти з інвалідністю, соціальні послуги, реабілітаційні послуги, соціальна реабілітація, люди з інвалідністю.

ВСТУП

Ситуація яка відбувається в Україні виходить за межі звичайного людського життя. Вона спричинила значне порушення життєдіяльності людей, шкоду їх здоров'ю, значні матеріальні збитки, великі людські втрати.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства проблемі захисту дітей з інвалідністю приділяється все більше уваги. Зміни у соціальній роботі передбачають більш дбайливе ставлення до дітей з інвалідністю, яким необхідно забезпечити не лише відповідні фінансові, матеріальні умови, гуманітарну підтримку та реабілітаційні заходи, але й потрібно приділити значну увагу у напрямі створення сприятливих умов, за яких діти зможуть розкрити свої здібності, розвинути певні особистісні якості, а також реалізувати потреби вищого порядку, такі як: соціальні, моральні та духовні (Беседа, 2023).

Військова агресія з боку Росії до України, що триває з 2014 року, а 22 лютого 2022 року зумовила оголошення військового стану по всій території України та, як наслідки, події глобального катастрофічного характеру в усьому світі (глобальна міграція біженців та вимушених переселенців, що намагалися врятуватися від війни в Україні; голод у країнах, що були залежними від імпорту українського зерна; втрата майна та бізнесів міжнародних інвесторів тощо) має вкрай небезпечний вплив першу чергу на дітей, що підсилило їхню вразливість, а також призвело додатково до появи великої кількості дітей, які завдяки війні втратили батьків та близьких і можливості нормального життя та розвитку, що зумовлює необхідність пошуку дієвих механізмів їхньої соціальної підтримки та соціального захисту (Грищенко & Михієнко, 2023).

Повномасштабне вторгнення країни-агресора на територію України спричинило складні соціально-економічні і гуманітарні умови, в яких велика частина людей перебуває на межі виживання, потребує матеріальної допомоги і психологічної підтримки. Населення країни знаходиться під постійними ракетними обстрілами, проживає в окупації та в зоні бойових дій, що, безумовно, викликає постійний стрес та травматизацію (Чернецька та ін., 2023).

На початок 2022 року, за даними Державної служби статистики України, в країні мешкало близько 162,2 тис. дітей з інвалідністю, що становило приблизно 2,2% від загальної чисельності дитячого населення, яка становила 7 млн 348,5 тис. осіб (Горішна та ін., 2023).

Ці дані відображають ситуацію до початку активної фази російсько-української війни. На сьогодні відсутня статистика щодо кількості дітей, які отримали інвалідність після повномасштабного вторгнення, проте дані досліджень свідчать, що значна кількість дітей є його безпосередніми жертвами. Так, за даними опитування щодо змін, які відбулися у житті дітей під час повномасштабної війни, проведеного Gradus Research Company у квітні 2022 р., 26% дітей зверталися за медичною допомогою після початку її активної фази; 24% мали потребу у профілактичній терапії або реабілітації. Такі дані отримані за результатами опитування 784 батьків дітей віком до 18 років (1179 осіб), які проживають у містах з населенням не менше 50 тис. осіб (Горішна та ін., 2023).

Також, за даними державних органів, на початок 2023 р. у країні налічувалось близько 6 500 дітей, які залишилися без піклування внаслідок позбавлення батьків

їхніх батьківських прав, їх зникнення, перебування у полоні або на окупованій території; 233 дитини втратили одного або обидвох батьків (Горішна та ін., 2023).

Станом на середину вересня 2023 р. 504 дитини загинуло, 1123 – отримали поранення, 1236 – зникли безвісти, 19546 – депортовані та /або примусово переміщені (Горішна та ін., 2023).

Наявна статистика є неповною, оскільки точну кількість постраждалих дітей встановити неможливо через активні бойові дії та тимчасову окупацію частини території України. Необхідно враховувати, що в умовах продовження війни, коли під загрозою обстрілів та ракетних ударів перебувають не лише прифронтові території, а вся країна, кількість постраждалих дітей зростатиме, а також те, що отримані фізичні і психічні травми проявлятимуться ще впродовж багатьох років після її завершення. Для повернення до повноцінного життя велика кількість дітей, не лише із встановленою інвалідністю, потребуватиме різних видів реабілітації, у тому числі і соціальної (Горішна та ін., 2023).

Реабілітаційна діяльність була і є предметом наукових досліджень сучасних науковців, зокрема Т. Добровольської, С. Коношенка, Н. Коношенка, В. Лютого, В. Оржеховської, В. Шпак, Л. Яковлевої, Ю. Чернецької та ін. Різноманітним аспектам реабілітаційної роботи з різними категоріями осіб присвячені дослідження українських учених Н. Заверико, О. Караман, А. Конончук, Н. Олексюк, І. Трубавіної, Н. Чернухи та ін., реабілітаційна робота з дітьми з інвалідністю – К. Волкової, О. Рассказової та ін. (Чернецька та ін., 2023).

Про центри комплексної реабілітації писали у своїх працях М. Онуфрик, Н. Майорова, Є. Глобіна, Р. Гусак, О. Сендецька, С. Троян, Є. Глобіна (Криницька, 2023).

Проблемам догляду, вихованню, розвитку, соціальної підтримки дітей з інвалідністю присвячено увагу дослідників з позицій різних галузей, зокрема, О. Балухтіна, О. Виногорова, О. Денисюк, Н. Мирошніченко, Т. Чечко, Л. Остролуцька, І. Сидорчук, С. Сапіга, Т. Спіріна, Т. Соловійова, Г. Хворова та багато інших науковців (Петрочко, 2024).

Мета статті полягає у висвітленні механізмів алгоритмізації надання соціально-реабілітаційних послуг дітям з інвалідністю в Черкаському регіоні.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ: для досягнення поставленої мети в основу дослідження покладено аналіз наукових праць, методи теоретичного узагальнення, порівняння, системного підходу та системного аналізу, що забезпечили можливість виокремлення провідних напрямів дослідження.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Важливу роль у процесі реабілітації та адаптуванні дітей з інвалідністю відіграють спільні дії педагогічних та медичних працівників центрів комплексної реабілітації. Саме компетентність педагогів-реабілітологів, практичних психологів, дефектологів, логопедів, соціальних педагогів, фізреабілітологів та всіх, хто є учасником реабілітаційного процесу, надає дитині шансу бути адаптованим до майбутнього життя.

Важливим є питання створення реабілітаційних закладів, розвитку соціально-реабілітаційних послуг в об'єднаних територіальних громадах, інформування осіб з

інвалідністю про такі реабілітаційні установи та своєчасності їх отримання мешканцями громад з інвалідністю відповідно до їх індивідуальних програм реабілітації (Кравченко, & Кучер, 2022).

Діти з інвалідністю потребують підвищеної уваги з боку держави та суспільства. Вони мають право на розвиток і повинні мати можливість у подальшому отримати професію та соціалізуватися в суспільство. Для цього необхідно створити сприятливий реабілітаційний простір для дітей з інвалідністю. Важливого значення в цьому напрямку набуває діяльність центрів соціальної реабілітації дітей з інвалідністю (Школьник & Михальчук, 2022).

Під реабілітаційними послугами розуміються послуги, спрямовані на відновлення оптимального фізичного, інтелектуального, психічного й соціального рівня життєдіяльності особи з метою сприяння її інтеграції в суспільство (Школьник & Михальчук, 2022).

Реабілітаційний простір для дитини з інвалідністю – це організація сприятливого життєвого простору для дітей з інвалідністю, створення всіх необхідних умов для реабілітації та соціалізації дітей у суспільні відносини. Складовими реабілітаційного простору є: реабілітаційна культура сім'ї, виховний і освітній простір у закладах виховання та освіти, безбар'єрне середовище в суспільстві і спеціальний простір у реабілітаційних закладах (Школьник & Михальчук, 2022).

Охарактеризуємо детальніше досвід роботи деяких реабілітаційних установ, щодо забезпечення різними видами соціальної підтримки, соціальними та реабілітаційними послугами мешканців Черкаського регіону.

З 2000 року на повну працює Центр комплексної реабілітації для дітей з інвалідністю «Пролісок», де на обліку перебувають діти з інвалідністю, в тому числі діти з порушеннями інтелектуального розвитку та діти хворі на ДЦП, тяжкохворі діти, які за станом здоров'я не можуть відвідувати Центр (Кравченко, & Кучер, 2022).

Центр «Пролісок» з 2020 року включено до Переліку реабілітаційних установ, які здійснюють реабілітацію дітей з інвалідністю за державні кошти відповідно до ліцензії на впровадження господарської діяльності з медичної практики (Кравченко, & Кучер, 2022).

Спільно з Центром зайнятості проводить роботу по профорієнтації підлітків, встановлено профорієнтаційний термінал, який дає можливість дітям зорієнтуватись у виборі майбутньої професії (Кравченко, & Кучер, 2022).

Надаються соціальні послуги денного догляду дітям з інвалідністю, які розподілені по трьох різновікових групах. Постійно діє виставка дитячих робіт та малюнків «Світ очима дітей», працюють гурток «Юний театрал», арт-терапевтичний гурток, «Умілі ручки», музично-танцювальний гурток «Віночок», де діти танцюють, співають, грають на музичних інструментах, секція з настільного тенісу. В кулінарній майстерні «Виблигасики» проводиться соціально-побутова реабілітація, навчання навичкам самообслуговування та користування кухонним приладдям. Вироби, виготовлені руками вихованців Центру, представляються на різних заходах (Кравченко, & Кучер, 2022).

При Центрі працює спортивно-реабілітаційний клуб «Умань», учасники якого беруть участь в різних змаганнях. Постійно проводяться традиційні суботні турніри з тенісу, проведено відкритий турнір з тенісу, присвячений Дню молоді, Дню

Незалежності України, Міжнародному дню осіб з інвалідністю (Кравченко, & Кучер, 2022).

В Центрі функціонує відділення фізіотерапевтичних та водних процедур. Діти з інвалідністю отримують теплові, водні та електропроцедури, масаж, займаються лікувальною фізкультурою, в тому числі із застосуванням рефлекторно-навантажувального пристрою «Гравістат», динамічного парapoдію та тренажерів (Кравченко, & Кучер, 2022).

На території розташовано ігровий майданчик з різноманітними спорудами, гірками, гойдалками, що відповідають сучасним вимогам та інклюзивний ігровий майданчик для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, дитячий майданчик для дітей раннього віку (Кравченко, & Кучер, 2022).

Приміщення Центру обладнане стаціонарним вертикальним підйомником, за допомогою якого діти на інвалідних візках можуть переміщуватись з поверху на поверх (Кравченко, & Кучер, 2022).

Працює кризовий Центр денного перебування «Пелюстки довіри» для дітей із сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, послуги якого спрямовані на створення умов для безпечного і гармонійного розвитку дітей шляхом зміцнення сімейних стосунків і запобігання розпаду сімей у кризі та вилучення дітей до державних закладів (Кравченко, & Кучер, 2022).

Реабілітаційний комплекс для людей з особливими потребами щорічно надає соціально-реабілітаційні послуги майже 1 тис. громадян. Сучасне обладнання та кваліфікований персонал Реабілітаційного комплексу дають змогу здійснювати системну роботу психологічного, соціального, реабілітаційного, організаційного, інформаційного та методичного характеру, направлена на вирішення соціально-психологічних проблем людей з особливими потребами (Кравченко, & Кучер, 2022).

Видача направлень та путівок на отримання соціально-реабілітаційних послуг здійснюється в управлінні праці та соціального захисту населення Уманської міської ради відповідно до державних стандартів соціальних послуг. Особи проходять інструктаж з правил безпеки життєдіяльності на проходження фізіотерапевтичних процедур, курс яких складає 10 днів (кінезотерапія, фізична реабілітація, лікувальна фізкультура, масаж, мануальна терапія, електро-теплові лікування біоптрон, Дарсонвалізації, електрофарез з грязями, ампліпульс, парафіно-озокерітотерапії, діодинамічний струм, ультразвукова інгаляція, апарат УЗТ, магніто-лазерна терапія, лікування ультрафіолетовим випромінювачем, турманієвийковрик, ліжко-масажер «Нуга-Бест», електровібромасажер, крісло масажне, колонотерапія, пресомасажотерапія, синглетно-киснева пінка, соляна кімната, дошка Євмінова, бодіфлекс, лікування травами (фіточаї), та водного відділення, курс яких складає 18 днів (басейн, душі: Шарко, лазерний, висхідний, циркулярна духова кафедра, комп'ютеризована духова кабіна, гідромасажний бокс, інфрачервона сауна, кріосауна, парова кабінка, джакузі, ванни з екстрактом грязей). Відвідувачам надають консультації лікарі-спеціалісти: психіатр, травматолог-ортопед, фізіотерапевт, стоматолог, невролог, а також надаються інформаційно-консультативні послуги з питань надання соціальної допомоги, пільг та пенсійного забезпечення (Кравченко, & Кучер, 2022).

При Реабілітаційному комплексі «Гармонія» працює відділення інклюзивного соціально-реабілітаційного туризму. Враховуючи особливості кожного клієнта, а

також, погодні, кліматичні та безпекові умови пропонуються такі форми роботи, як: організація та проведення екскурсій, подорожей, майстер-класів, екстрим-турів, відео-подорожі з використанням відео-матеріалів, походи на виставки, у театри і кіно, зустрічі з цікавими людьми та багато іншого. Щорічно маршрути урізноманітнюють тематично та географічно (Реабілітаційний комплекс «Гармонія»).

З групою відвідувачів психолог здійснює психотерапевтичну корекцію та курс ароматерапії, проводяться перегляди кінофільмів, заняття з бодіфлексу, бальних танців, заходи до всіх релігійних та державних свят (Реабілітаційний комплекс «Гармонія», б. д.).

З вересня 2014 року в закладі «Черкаський обласний спеціалізований Будинок дитини» Черкаської обласної ради функціонує Центр реабілітації який розрахований на 30 ліжок для дітей з органічним ураженням нервової системи, розладами психіки та порушеннями опорно-рухового апарату (Центр медичної реабілітації та паліативної допомоги дітям – Черкаський обласний спеціалізований будинок дитини, б. д.).

У Центрі реабілітації працюють висококваліфіковані спеціалісти: невролог, психіатр, ортопед-травматолог, педіатр, логопеди, дефектолог та психологи, які постійно впроваджують нові методики реабілітації (Центр медичної реабілітації та паліативної допомоги дітям – Черкаський обласний спеціалізований будинок дитини, б. д.).

В закладі забезпечується кваліфікована медична та психолого-педагогічна допомога реабілітаційного профілю та догляд за дітьми (в умовах денного стаціонару та цілодобового перебування з батьками та без них) відповідно до їх віку, та важкості стану, з використанням відповідних методик (ЛФК, масажу, медикаментозної терапії, фізіотерапії, логопедичної корекції, кондуктивної педагогіки, гідрокінезотерапії) (Центр медичної реабілітації та паліативної допомоги дітям – Черкаський обласний спеціалізований будинок дитини, б. д.).

Фізіотерапевтичний кабінет оснащений медичною апаратурою в достатній мірі, що відповідає стандартам надання комплексного реабілітаційного лікування (Центр медичної реабілітації та паліативної допомоги дітям – Черкаський обласний спеціалізований будинок дитини, б. д.).

З метою реабілітації дітям проводиться масаж, ЛФК. У Центрі реабілітації функціонують тренажери – «повітряна ходьба», «велотренажер», «бігова доріжка» тренажер для вестибулярного апарату «космонавт» розвантажувальна реабілітаційна система «Павук» та стіл для ерготерапії (Центр медичної реабілітації та паліативної допомоги дітям – Черкаський обласний спеціалізований будинок дитини, б. д.).

Дітям із затримкою мовного розвитку проводяться заняття з логопедом, Монтессорі терапія, діти з невротичними розладами та когнітивними порушеннями отримують заняття з психологом та педагогом-дефектологом. Для закріплення отриманих знань в групі проводяться заняття з педагогом-вихователем (Центр медичної реабілітації та паліативної допомоги дітям – Черкаський обласний спеціалізований будинок дитини, б. д.).

З 2020 року на базі Центру реабілітації дітей з органічними ураженнями нервової системи, розладами психіки та порушеннями опорно-рухового апарату комунального закладу «Черкаський обласний спеціалізований Будинок дитини» Черкаської обласної ради, відкрито відділення паліативної допомоги на 10 ліжок за

рахунок фонду Будинку дитини в межах штатної чисельності працівників та змінено назву Центру реабілітації дітей з органічними ураженнями нервової системи, розладами психіки та порушеннями опорно-рухового апарату на Центр медичної реабілітації та паліативної допомоги дітям (Центр медичної реабілітації та паліативної допомоги дітям – Черкаський обласний спеціалізований будинок дитини, б. д.).

В Центрі медичної реабілітації та паліативної допомоги дітям надається допомога:

– дітям, які згідно з індивідуальною програмою реабілітації дитини з інвалідністю потребують медичної реабілітації;

– дітям які потребують профілактики та відновлювального лікування захворювань і травм для збереження здоров'я, покращання якості життя, зменшення ускладнень та інвалідизації;

– дітям, які потребують паліативної допомоги та мають невиліковні прогресуючі захворювання, що обмежують життєдіяльність;

– дітям, які мають вроджені вади розвитку, після виписки з перинатального центру або пологового будинку в разі потреби в отриманні послуг з медичної реабілітації або паліативній (Центр медичної реабілітації та паліативної допомоги дітям – Черкаський обласний спеціалізований будинок дитини, б. д.).

Прийом дитини до відділення паліативної допомоги Центру здійснюється за направленням сімейного лікаря або педіатра відповідно до критеріїв визначення пацієнта як такого, якому потрібна паліативна допомога у віці від 0 до 14 років, разом із одним із батьків або із законним представником, або без них та мають вроджені вади розвитку, генетичні, рідкісні орфанні захворювання, наслідки пренатальних уражень центральної нервової системи, дитячий церебральний параліч (Центр медичної реабілітації та паліативної допомоги дітям – Черкаський обласний спеціалізований будинок дитини, б. д.).

Паліативна допомога може надаватись терміном до 1 року з подальшим переглядом необхідності надання такого виду допомоги (Центр медичної реабілітації та паліативної допомоги дітям – Черкаський обласний спеціалізований будинок дитини, б. д.).

За направленням служби у справах дітей до Центру можуть влаштовуватися діти, які залишилися без батьківського піклування, не мають законних представників і потребують медичної реабілітації або паліативної допомоги, на строк надання медичної допомоги (Центр медичної реабілітації та паліативної допомоги дітям – Черкаський обласний спеціалізований будинок дитини, б. д.).

Центр реабілітації є структурним підрозділом комунального некомерційного підприємства «Черкаська обласна дитяча лікарня Черкаської обласної ради», надає реабілітаційну допомогу у сфері охорони здоров'я особам з обмеженнями повсякденного функціонування, дітям з інвалідністю протягом усіх реабілітаційних періодів на підставі ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики, що передбачає право здійснення реабілітації у сфері охорони здоров'я (Загальна інформація про Центр реабілітації - КНП "Черкаська обласна дитяча лікарня" Черкаської обласної ради, б. д.).

Основним завданням Центру реабілітації є:

1. Надання планової реабілітаційної допомоги (в амбулаторних і стаціонарних умовах) особам, які потребують реабілітації, протягом після гострого та довготривалого реабілітаційних періодів за реабілітаційними пакетами медичних послуг відповідно до програми державних гарантій медичного обслуговування населення згідно із загальними метою та завданнями, зазначеними в розділах другому та третьому індивідуального реабілітаційного плану, на засадах доказової реабілітації (Загальна інформація про Центр реабілітації - КНП "Черкаська обласна дитяча лікарня" Черкаської обласної ради, б. д.).

2. Надання мультидисциплінарною реабілітаційною командою або окремими фахівцями з реабілітації реабілітаційної допомоги особам, які потребують реабілітації, протягом гострого реабілітаційного періоду в рамках нереабілітаційних пакетів медичних послуг відповідно до програми державних гарантій медичного обслуговування населення за місцем перебування пацієнта в нереабілітаційних відділеннях закладу у мобільному режимі надання реабілітаційної допомоги згідно із загальними метою та завданнями, зазначеними в розділі першому індивідуального реабілітаційного плану на засадах доказової реабілітації (Загальна інформація про Центр реабілітації - КНП "Черкаська обласна дитяча лікарня" Черкаської обласної ради,).

Основним напрямком діяльності Комунального некомерційного підприємства «Черкаська міська реабілітаційно-оздоровча поліклініка «Астра»» є надання комплексної медичної реабілітаційної допомоги. В закладі сформовано три мультидисциплінарні команди, до яких входять лікарі з фізичної та реабілітаційної медицини, фізичні терапевти, ерготерапевти, асистенти фізичного та ерготерапевтів, логопед, психолог. Разом з ними працюють лікарі: невролог, травматолог, терапевт, кардіолог, офтальмолог (Дитяче відділення, б. д.).

Реабілітація дітей з неврологічною та ортопедо-травматологічною патологією проводиться в дитячому психо-неврологічному відділенні – це відділення денного перебування на 40 пацієнтів в день, призначене для проведення спеціалізованої допомоги дітям з органічним ураженням нервової системи, які потребують комплексної реабілітації за відсутності показань до цілодобового лікарського нагляду (Дитяче відділення, б. д.).

Закладом підписано договір з Національною службою здоров'я України щодо гарантованого безкоштовного надання медичної допомоги за такими напрямками медичної допомоги:

- медична реабілітація немовлят, які народились передчасно та/або хворими, упродовж перших трьох років життя;
- реабілітаційна допомога дорослим і дітям в амбулаторних умовах.

Підставою для зарахування на курс реабілітації є електронне направлення сімейного або лікуючого лікаря (Дитяче відділення, б. д.).

Відділення працює за моделлю медико-соціальної реабілітації «Тандем – партнерство», «Дитина – сім'я – фахівець», керується в своїй діяльності законами України в галузі охорони здоров'я, постановами Кабінету міністрів України, наказами Міністерства охорони здоров'я, департаментів охорони здоров'я Черкаських обласної та міської державної адміністрацій, клінічними настановами та протоколами лікування та ін. (Дитяче відділення, б. д.).

Тандем забезпечується співпрацею таких фахівців, як:

- лікар невролог дитячий;
- лікар ЛФК;
- лікар ортопед-травматолог дитячий;
- лікар педіатр;
- логопед;
- психолог;
- фізичний терапевт;
- медичні сестри з масажу та ЛФК (Дитяче відділення, б. д.).

Відповідно до уніфікованого клінічного протоколу первинної, вторинної та третинної медичної допомоги та медичної реабілітації «Церебральний параліч та інші ураження головного мозку, які супроводжуються руховими порушеннями», у відділенні проводиться:

1. Обстеження;
2. Реабілітаційні заходи:

– фізична терапія та лікувальна фізкультура, комплекси ЛФК з використанням багатофункціонального обладнання, ЛФК по Качесову В. А. в лікуванні гіперкінетичних форм ДЦП, кінезотерапія за методом В. І. Казявкіна, кінезотерапія по Джоан Аткінс, рухова терапія, індукована обмеженням, та ін.

3. Фізіотерапія:

– електроміостимуляція, інформаційно-хвильова терапія, спелеотерапія, магнітотерапія, електрофорез, різноманітні лікувальні ванни, заняття в плавальному басейні та ін.

4. Ортопедична корекція:

контроль з метою профілактики вторинних деформацій суглобів та хребта у дітей, рекомендації по догляду дітей з цілодобовим контролем положення тіла та кінцівок, визначення показань та направлення на хірургічне лікування;

5. Медикаментозне лікування за показаннями:

– антиепілептичні препарати, дегідратанти, центральні міорелаксанти, лікар дитячий невролог дає рекомендації щодо введення препаратів ботулотоксину та скерування до дитячої обласної лікарні з метою безкоштовного їх введення;

6. Соціально-педагогічна реабілітація: психологічна, логопедична (Дитяче відділення, б. д.).

У 2018 році відділення отримало сучасне реабілітаційне обладнання (універсальна кабіна для підвісної терапії – розвантажувальна система «Павук», призначена для проведення кінезотерапії, конструкція надає можливість застосування повної міри виконання лікувальних вправ і всіх варіантів підвішування, включаючи вертикалізацію і навчання ходьбі; тренажер для педалювання «Мотомед»; корекційно-розвиваючий комплекс «Тімоко» – ігрова комп'ютерна технологія для тренування рухів рук та координації цих рухів) (Дитяче відділення, б. д.).

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Реабілітація осіб з інвалідністю у територіальних громадах складний процес взаємодії з соціальним середовищем. Основною метою діяльності центрів реабілітації є підвищення якості життя осіб з інвалідністю, створення сприятливого

середовища адекватного їхньому віку, здоров'я та індивідуальним особливостям. У сучасних соціальних умовах підтримка й допомога дітям з інвалідністю потребує швидкого реагування відповідних установ, гнучкості програм такої допомоги, розробки нових підходів щодо роботи з дітьми з інвалідністю. Питання механізмів надання соціально-реабілітаційних послуг за окремими статусами дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, мають стати предметом подальших розробок наукових досліджень.

Дослідження виконане в рамках проекту Національного Фонду Досліджень України «Дослідження розвитку соціально-реабілітаційних послуг для дітей з інвалідністю та їх сімей на рівні територіальних громад у воєнний та повоєнний періоди» (Конкурс «Наука для відбудови України у воєнний та повоєнний періоди»; номер проекту 2022.01/0166).

ЛІТЕРАТУРА

Беседа, Н. А. (2023). Соціально-психологічні аспекти реабілітації осіб з інвалідністю в умовах війни. *Концептуальні, методологічні та практичні проблеми соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики* (с. 123–127).

Горішна, Н. М., Петрочко, Ж. В., & Столярик, О. Ю. (2023). Законодавчі аспекти соціальної реабілітації дітей з інвалідністю: Вітчизняний та зарубіжний досвід. *Інклюзія і суспільство*, (2), 19–27. <https://doi.org/10.32782/2787-5137-2023-2-3>

Грищенко, С. В., & Михієнко, Л. П. (2023). Соціальна реабілітація дітей з особливими освітніми потребами. *Тринадцяті Сіверянські соціально-психологічні читання* (с. 23–31). НУЧК імені Т. Г. Шевченка.

Дитяче відділення. (б. д.). <https://dev.astra.ck.ua/psychoneurologic-department/>

Загальна інформація про Центр реабілітації - КНП "Черкаська обласна дитяча лікарня" Черкаської обласної ради. (б. д.). КНП "Черкаська обласна дитяча лікарня" Черкаської обласної ради.

Кравченко, О., & Кучер, Г. (2022). Соціальні та реабілітаційні послуги в територіальній громаді. *The system of social services of Ukraine amidst transformation: Modern trends and challenges* (с. 107–126). Izdevnieciba "Baltija Publishing". <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-210-4-5>

Криницька, І. П. (2023). Соціально-реабілітаційні послуги для дітей з інвалідністю в Україні. *Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях* (с. 153–156). ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Петрочко, Ж. (2024). Труднощі надання соціально-реабілітаційних послуг дітям з інвалідністю та їхнім батькам у територіальній громаді та шляхи їх подолання. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2(77), 267–273. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/77-2-39>

Реабілітаційний комплекс «Гармонія». (б. д.). Управління праці та соціального захисту населення Уманської міської ради. <https://umanupszn.gov.ua/reabilitaciyunik-kompleks-garmoniya/>

Центр медичної реабілітації та паліативної допомоги дітям – Черкаський обласний спеціалізований будинок дитини. (б. д.). Черкаський обласний спеціалізований будинок дитини – Вітаємо на офіційному сайті! <https://chobdz.lic.org.ua/unikalnyj-tsentr-reabilitatsiyi-dlya-ditej/>

Чернецька, Ю., Оніпченко, О., & Оніпченко, П. (2023). Соціально-реабілітаційна діяльність: теорія, досвід, перспективи. *Вісник науки та освіти*, (9(15)). [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-9\(15\)-757-771](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-9(15)-757-771)

Школьник, М. Б., & Михальчук, В. М. (2022). Реабілітація дітей з інвалідністю: медико-соціальна характеристика сім'ї. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*, (2), 10–15. <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2022.2.13299>

ALGORITHMIZATION OF THE PROVISION OF SOCIAL REHABILITATION SERVICES TO CHILDREN WITH DISABILITIES IN THE CHERKASK REGION

Maksym SKOCHKO, PhD of Social Work, Associate Professor of Social Pedagogy and Social Work Department, Faculty of Social and Psychological Education, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, Ukraine; skochko1993@ukr.net

Iryna KRYNYTSKA, Candidate of Sociology Science, Acting Head of the Department of Pedagogy and Social Work, Ukrainian Catholic University, Lviv, Ukraine;

Olga STOLYARYK, PhD in Social Work, Assistant Professor at the Department of Social Pedagogy and Social Work, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine; olha.stolyaryk@lnu.edu.ua

Abstract. *The team of authors conducted systematic work on the analysis of the use of the method of nonviolent communication in various areas of social work in Ukraine and other countries of the world. During the research, the team of authors relied on a comprehensive approach, comparative analysis, and a focus group study was conducted, which revealed the need to transform the social service system in this area.*

The purpose of the research work is to analyze the prospects for the effective implementation. The article describes the provision of social rehabilitation services to children with disabilities. The social aspect of rehabilitation work with children with disabilities is reflected. It was determined that an important role in the process of rehabilitation and adaptation of children with disabilities is played by the joint actions of pedagogical and medical workers of complex rehabilitation centers. The importance of the creation of rehabilitation institutions, the development of social rehabilitation services in united territorial communities, informing people with disabilities about such rehabilitation institutions and the timeliness of receiving them by residents of communities with disabilities in accordance with their individual rehabilitation programs is reflected. The work experience of rehabilitation institutions regarding this aspect of the problem is characterized. It was determined that children with disabilities need increased attention from the state and society, they have the right to development and should have the opportunity to obtain a profession and socialize into society. The purpose of the article is to highlight the algorithmization mechanisms of providing social rehabilitation services to children with disabilities in the Cherkasy region. To achieve the set goal, the research is based on the analysis of scientific works, methods of theoretical generalization, comparison, system approach and system analysis, which provided the opportunity to highlight leading areas of research. The research was carried out within the framework of the project "Research on the development of social rehabilitation services for children with disabilities and their families at the level of territorial communities in the war and post-war periods", financed by the National Research Fund of Ukraine. In our country, as well as throughout the world, there is a trend of increasing the number of children with functional health limitations, the frequency of childhood disability has doubled over the last decade. Disability in children means a significant limitation of life activities, it contributes to social

maladjustment, which is caused by difficulties in self-care, communication, learning, mastering professional skills in the future.

Keywords: *social rehabilitation services, children with disabilities, social services, rehabilitation services, social rehabilitation, people with disabilities.*

Reference

Beseda, N. A. (2023). Socio-psychological aspects of rehabilitation of persons with disabilities in wartime. *Conceptual, methodological and practical problems of social philosophy, philosophy of education and educational policy* (pp. 123–127).

Horishna, N. M., Petrochko, Zh. V., & Stoliaryk, O. Yu. (2023). Legislative aspects of social rehabilitation of children with disabilities: domestic and foreign experience. *Inclusion and society: scientific journal*. Kamianets-Podilskyi: Helvetika, 2023. Issue 2. P. 19-27. DOI: <https://doi.org/10.32782/2787-5137-2023-2-3>

Hryshchenko, S. V., & Mykhiienko, L. P. (2023). Social rehabilitation of children with special educational needs. *Thirteenth Siveryanskiy social and psychological readings* (pp. 23–31). T. G. Shevchenko National University of Culture and Arts.

Children's Department. (n.d.). <https://dev.astra.ck.ua/psychoneurologic-department/>

General information about the Rehabilitation Center - KNP "Cherkasy Regional Children's Hospital" of the Cherkasy Regional Council. (n. d.). KNP "Cherkasy Regional Children's Hospital" of the Cherkasy Regional Council.

Kravchenko, O., & Kucher, H. (2022). Social and rehabilitation services in the territorial community. *The system of social services of Ukraine amidst transformation: Modern trends and challenges* (p. 107–126). Izdavneciba "Baltija Publishing". <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-210-4-5>

Krynytska, I. P. (2023). Social and rehabilitation services for children with disabilities in Ukraine. *Modern realities and prospects of social education of the individual in various social institutions* (pp. 153–156). KhNPU named after G.S. Skovoroda.

Petrochko, Zh. (2024). Difficulties in providing social and rehabilitation services to children with disabilities and their parents in the territorial community and ways to overcome them. *Current Issues in the Humanities*, 2(77), 267–273. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/77-2-39>

Rehabilitation complex "Harmony". (n. d.). Department of Labor and Social Protection of the Population of the Uman City Council. <https://umanupszn.gov.ua/reabilitacynik-kompleks-garmoniya/>

Center for Medical Rehabilitation and Palliative Care for Children – Cherkasy Regional Specialized Children's Home. (n.d.). Cherkasy Regional Specialized Children's Home – Welcome to the official website! <https://chobdz.lic.org.ua/unikalnyj-tsentr-reabilitatsiyi-dlya-ditej/>

Chernetska, Yu., Onypchenko, O., & Onypchenko, P. (2023). Social rehabilitation activity: theory, experience, prospects. *Bulletin of science and education*, (9(15)). [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-9\(15\)-757-771](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-9(15)-757-771)

Shkolnyk, M. B., & Mykhalchuk, V. M. (2022). Rehabilitation of children with disabilities: medical and social characteristics of the family. *Bulletin of social hygiene and health care organization of Ukraine*, (2), 10–15. <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2022.2.13299>

Article history:

Received: August 02, 2024;

Ist Revision: August 21, 2024;

Accepted: September 30, 2024.